

Tidsskrift for Arbejdsliv fylder 25 år

I 25 år er Tidsskrift for Arbejdsliv udkommet fire gange om året med spændende temanumre om centrale emner inden for arbejdslivet. Det sker takket være en dybt engageret redaktion, der repræsenterer vigtige forskningsmiljøer i Danmark, samt ikke mindst de mange forskere, som bidrager med artikler og de mange, der anonymt bedømmer artiklerne. Her tæller vi forskere fra samtlige danske universiteter og professionsskoler.

Tidsskriftet spiller en vigtig rolle i at bringe dansk og nordisk forskning ud til et bredt felt af praktikere, professionelle, studerende, forskere og undervisere. Det er med sin høje kvalitet et anerkendt tidsskrift på feltet i hele Norden. Dermed er det lykkedes at skabe et forum for formidling af forskningsbaseret viden om arbejdet, menneskers arbejdsliv, arbejdets kulturer, arbejdsmiljøet og arbejdsmarkedet.

Tværfaglighed og åbenhed overfor mange faglige traditioner som sociologi, psykologi, historie, jura, antropologi, økonomi, industrial relations og organisationsteori er vigtige kendetegn for tidsskriftet. Med denne bredde bidrager tidsskriftet med tilgange, der er helt centrale i en forståelse af nutidens arbejdssamfund, og de hastigt skiftende betingelser, der sættes for arbejdslivet og sammenhængen mellem liv og arbejde. Forskning på arbejdslivsfeltet retter sig, som megen anden forskning, oftest mod nye tendenser og udviklinger og kaster et kritisk blik på, hvordan der skabes nye muligheder og åbninger, men også nye problemer.

Det gælder også tidsskriftets temanumre. Med temanumre om fx prekarisering, digitale teknologier, velfærdssamfundets rekrutteringskrise, mobning, chikane og stress følger tidsskriftets temanumre nye tendenser og debatter i arbejdslivet. Men der er også 'kerne'-temaer som optræder igen og igen, såsom køn, seniorer, profession og faglighed, arbejdsmarkeds- og beskæftigelsespolitik, arbejdsmiljø og læring med fokus på nyudviklinger på disse felter. Og der er innovative teoretiske temaer som fx krop og materialitet, og metodiske temanumre, der beskæftiger sig med nye former for empiriindsamling som fx autofotografering. Ikke mindst så understøtter veloplagte debatindlæg og kronikker ambitionen om at være et forum for debat om historiske, aktuelle såvel som ønskelige forandringer af arbejdslivet, og de er også en vigtig del af tidsskriftet.

I en verden hvor international publicering i stigende grad er et krav, er et dansksproget videnskabeligt tidsskrift som Tidsskrift for Arbejdsliv 'en humlebi', fysisk umuligt, men alligevel på vingerne. Tidsskriftet har ikke engang som nogle andre dansksprogede tidsskrifter karakter af at være et 'fagtidsskrift' med tilknytning til faste institutioner som velafgrænsede fag og uddannelser som det gælder fx tidsskrifter for sociologi, antropologi, historie mv. Og alligevel lykkes det.

En god forklaring er, at tidsskrifter også er performative. Etableringen af tidsskriftet, med dets netværk af aktiviteter i redaktionsarbejde, reviewarbejde og forfatterarbejde har været med til at skabe et felt og et miljø på tværs af forskningsinstitutioner og fag med forankring i et engagement i arbejdslivet. Det er et miljø som også tiltrækker unge forskere, som har lyst til at bidrage til tidsskriftet.

Jubilæumsnummerets bidrag

Dette nummer er derfor et jubilæumsnummer, der fejrer Tidsskrift for Arbejdsliv og den viden, som er blevet formidlet i tidsskriftet de sidste 25 år. Jubilæumsnummeret er blevet til ved, at temareaktionen først har udvalgt en række af de kernetemaer, som igennem tiden har optrådt i tidsskriftet. Det er temaer, som vi kan se er særligt betydende, fordi der ofte skrives om dem og fordi de genbesøges over tid. Forskere med særlig indsigt i de enkelte temaer, og som selv tidligere har bidraget til tidsskriftet, er blevet inviteret til at skrive et jubilæumsbidrag om et af temaerne. Forfatterne er blevet bedt om at skrive et bidrag, der formidler den videnskabelige viden om emnet og

som forholder sig til, hvordan denne viden har medvirket til at udvikle arbejdslivsforskningen såvel som praksis og politik indenfor feltet. Forfatterne er blevet bedt om at tage udgangspunkt i minimum 2 artikler fra tidsskriftet, som er centrale i forhold til feltet, også gerne suppleret med andre artikler. Det er der kommet 7 bidrag ud af, og forfatterne har løst opgaven på forskellige måder.

Den første artikel handler om **arbejdsmarkeds- og beskæftigelsespolitik**, et tema, der som belyses via mange artikler og temanumre helt tilbage fra tidsskriftets begyndelse. Bidraget er skrevet af Thomas Bredgaard og bærer titlen *Udviklinger i den aktive beskæftigelsesindsats*, og som han skriver i indledningen til bidraget, så har:

"tidsskriftet spillet en vigtig rolle i den faglige debat og forskningsformidlingen på beskæftigelsesområdet. De mange artikler og indlæg i tidsskriftet har bidraget til at øge den faglige viden, den kritiske debat om udviklingen på beskæftigelsesområdet og konsekvenserne af beskæftigelsespolitikken. Det er vigtigt at forskere og praktikere fortsat har denne faglige formidlingskanal, hvor viden kan deles, analyser kan skærpes, og beskæftigelsespolitikken kan blive kritisk belyst fra forskellige perspektiver i stedet".

Thomas Bredgaards bidrag udgør en kronologisk beskrivelse og analyse af, hvordan den aktive beskæftigelsespolitik har udviklet sig i Danmark fra 1990'erne og frem, hvor han løbende inddrager de artikler fra tidsskriftet, som bidrager til at belyse denne udvikling. Bidraget afsluttes med en refleksion over konsekvenserne af den nye beskæftigelsesreform fra 2025, der omtales som den største afbureaukratisering og forenkling af beskæftigelsesindsatsen nogensinde, hvor Bredgaard afslutningsvist opfordrer til, at tidsskriftet *"fremover holder et vågent og kritisk øje med udviklingerne på beskæftigelsesområdet"*.

Tidsskriftets anden artikel handler om **velfærdsprofessioner** og er forfattet af Annette Kamp og Nana Vaaben. Under titlen *Velfærdsprofessioner i omsorgskrisens skygge* belyser Annette og Nana hvordan de mange reformer af velfærdsstaten har skabt nye spændinger i velfærdsprofessionelles arbejdsliv og bidrager dermed til at forklare hvorfor disse reformer ikke synes at løse omsorgskrisen, men snarere at uddybe og forstærke den. Artiklen tager udgangspunkt i artikler fra Tidsskrift for Arbejdsliv, som særligt har bidraget til at forstå arbejdslivet i velfærdsstaten og giver læserne en forståelse for de komplekse forandringer, der er sket i velfærdsprofessionelles arbejdsliv. Mange artikler i tidsskriftet har over årene taget udgangspunkt i de store reformbølger som New Public Management (NPM), New Public Governance (NPG), kvalitetsreformer og digitalisering. Jubilæumsartiklen er således disponeret ud fra de forskellige reform- og styringslogikker, som har præget udviklingen. Forfatterne skriver således opsummerende:

"De professionelle forventes ikke længere blot at udføre mere arbejde på kortere tid, de skal også indløse uindfrie potentialer ved at frisætte og samskabe; de skal give borgerne indflydelse, men i balance med et fagligt ansvar; de skal få ny digitale teknologier til at virke i mødet med borgere og patienter på en faglig forsvarlig måde – samtidig med, at de stilles over for krav om effektivisering. Mange af disse reformer griber samtidig ind i de professionelles faglige identitet og stiller dem overfor multiple og ofte uforenelige krav."

Forfatterne afslutter artiklen med en diskussion af de moralske klemmer, tidspres og stress, der præger de velfærdsprofessionelles arbejde, og som er en vigtig dynamik i omsorgskrisen.

Jubilæumsnummerets tredje bidrag handler om **læring i arbejdslivet**. Mere specifikt tager Bente Elkjær livtag med et af de store centrale spørgsmål i studier af læring i arbejdslivet, nemlig forholdet mellem individ og organisation. Titlen er *Læring i arbejdslivet – et opgør med det 'lærende subjekt'*. Bente Elkjær tager udgangspunkt i artikler bragt i Tidsskrift for Arbejdsliv og beskriver

fire forskellige versioner af, hvordan man kan forske i og begrebsliggøre læring i arbejdslivet, samtidig med at arbejdspladsen som et kollektivt fænomen fastholdes, og individet som centrum for læring i arbejdslivet overskrides. Bente Elkjær argumenterer for, at læring i arbejdslivet må tage afsæt lige der, hvor det betyder noget, nemlig i den konkrete og komplekse arbejdspraksis og organisering. Hun skriver:

”Selvom vi har forskellige livshistorier og livssammenhænge, deltager vi altid som andet og mere end ’læringssubjekter’. Vi deltager som medarbejdere, ledere, konsulenter, elever, praktikanter m.fl., og det er som dette ’andet’, vi møder en arbejdsplads. Det er igennem de konkrete transaktionelle situationer, vi møder på en arbejdsplads, at vi kan lære noget om arbejdet – og os selv”.

Jubilæumsnummerets fjerde bidrag handler om **arbejdsmiljø**. Bidraget bærer titlen *Drivkræfter i virksomhedernes arbejdsmiljøarbejde – baseret på 25 års artikler i Tidsskrift for Arbejdsliv*, og her reflekterer Johnny Dyreborg og Klaus T. Nielsen over den viden om arbejdsmiljø, der er blevet formidlet gennem tidsskriftets artikler. Mere specifikt undersøger de, hvilke drivkræfter der har formet og forandret den arbejdspladsnære indsats. Overordnet beskriver forfatterne, hvordan arbejdsmiljøpolitikken har udviklet sig fra primært at have et demokrati-, sikkerheds- eller sundhedsfokus og et mål i sig selv, til i stigende grad at være rettet mod beskæftigelsesmæssige hensyn.

”Gennem de seneste 25 år har Tidsskrift for Arbejdsliv præsenteret og diskuteret en række skiftende og konkurrerende drivkræfter i virksomhedernes arbejdsmiljøarbejde. Et centralt træk i denne periode er en tydeligt tematiseret bevægelse fra demokratisk medarbejderinddragelse mod en mere strategisk og omverdensorienteret tilgang, hvor arbejdsmiljøarbejdet i stigende grad integreres i virksomhedernes samlede ledelses- og legitimitetsstrategier. Tidsskriftets bidrag afspejler, at arbejdsmiljøorganisationens rolle er under pres, samtidig med at nye institutionelle former er ved at vokse frem.”

Det femte bidrag med titlen *Atypiske beskæftigelsesformer og nye tendenser på arbejdsmarkedet* er forfattet af Stine Rasmussen og Trine P. Larsen. Artiklen undersøger, hvordan **atypiske beskæftigelsesformer** og forskellige nye tendenser på arbejdsmarkedet er blevet studeret og fremstillet i tidsskriftet hen over årene. De bidrag, der har fundet vej ind i tidsskriftet, afspejler nemlig i vid udstrækning også den forskningsmæssige interesse og udvikling inden for den danske og internationale akademiske verden. Artiklen viser, hvordan både forskningen og bidragene i tidsskriftet startede med at fokusere mest på, hvordan atypiske beskæftigelsesformer er reguleret formelt, til i dag at fokusere bredere på også usikkerhedsaspekter og arbejdsmiljø og på teoretiske forståelser af fænomenet. Dette har bidraget til forståelsen af arbejdsmarkedets segmentering og ulighed. Artiklen afsluttes med en diskussion af nyere og igangværende forskningsprojekter uden for tidsskriftet, som peger på behovet for fortsat opmærksomhed på atypisk beskæftigelse i en tid præget af teknologisk forandring og øget fleksibilitet. Forfatternes afslutningsreplik er følgende:

”Udviklingen skubber dermed til gængse opfattelser af typisk og atypisk arbejde og kalder på begrebsudvikling, ny forskning og teoretiske perspektiver, der formår at favne de nye tendenser på arbejdsmarkedet. I de kommende år ser Tidsskrift for Arbejdsliv frem til at modtage nye og spændende bidrag fra danske forskere, der kan bidrage til at udvikle de teoretiske og empiriske perspektiver for ikke bare atypisk beskæftigede, men også andre grupper på arbejdsmarkedet”.

Det sjette bidrag om **teknologi og arbejde** er skrevet af Sidsel Lond Grosen og har titlen *Teknologi i arbejdslivet set gennem 25 år med Tidsskrift for Arbejdsliv*. Med en gennemgang af de mange bidrag i tidsskriftet igennem 25 år viser hun, hvordan der historisk er sket en forandring i forståelsen af tek-

nologi og arbejde, såvel teoretiske som i de problematikker, der forskes i. Artiklen peger på, hvordan forskningen starter med at fokusere på, hvordan teknologien i en socio-teknisk forståelse forandrer arbejdets organisering og relationer mellem ledelse og medarbejdere, men efterhånden med inspiration fra STS i højere grad fokuserer på komplekse samspil mellem teknologi og arbejdets sociale aspekter, som mening, relationer, professionalitet, ansvar og ledelse. Hun noterer en tendens til at teknologi får større opmærksomhed i forskningen og understreger hvordan nye tilgange har bidraget til at få øje på, hvordan teknologi og arbejdsliv er tæt sammenvævet, og til at give interessante analyser, hvor teknologi i stigende grad bliver inddraget på linje med andre centrale, anerkendte aspekter af arbejdslivet. Som hun bemærker, har forskningen en indbygget tendens til at se på nye fænomener, sige noget nyt, og hun reflekterer afslutningsvis over skævheder i forskningen:

"Jeg undrer mig over, at det blik for overvågningskapitalisme (Zuboff, 2019) og de facto teknologi-monopoler (Flyverbom, 2019) som kritiseres andre steder i samfundsvidenskaben fylder så lidt, når vi ikke lige taler platformøkonomi. Selv ikke algoritmisk governance har fyldt meget. Er det fordi det ikke betyder noget i lille Danmark uden store Amazon-varehuse, eller har vi bare glemt at interessere os for det? Jeg tænker, at vi skal begynde at interessere os mere for tendenser i den private sektor; det er jo ikke kun den offentlige sektor, der sætter retning for samfundet."

Køn er temaet for det sidste bidrag i dette temanummer. Det er forfattet af Jo Krøjer og bærer titlen *Køn og ulighed i arbejdslivet. Forskning gennem 25 år*. Dette bidrag indledes med en poetisk tekst om køn, ulighed og arbejdsliv. Teksten låner poesens form, struktur og opbygning. I den poetiske tekst som Jo har skabt til lejligheden, har hun taget udgangspunkt i den samlede pulje af artikler om kønsrelaterede forhold i arbejdslivet som gennem tiden er blevet publiceret i Tidsskrift for Arbejdsliv. Den poetiske tekst rummer således temaerne: Løn, vold, ledelse, familieliv, sexisme, fagbevægelse, diskriminering og husligt arbejde. Om dette skriver Jo Krøjer:

"Tidsskrift for Arbejdsliv har gennem alle årene afspejlet, at arbejdslivsforskningen er et tværfagligt forskningsfelt, hvor forskere – ofte også i de enkelte artikler – samarbejder på tværs af forskningsfagligheder om at belyse arbejdslivet som et komplekst fænomen. Jeg har i min analyse lagt vægt på at vise den mangfoldighed af emner, som tilsammen beskriver forholdet mellem køn og arbejdsliv, og hvorledes ulighed er indvævet heri."

Tidsskrift for Arbejdsliv de næste 25 år

Jubilæumsnummerets syv bidrag illustrerer vores indledende pointe om, at Tidsskrift for Arbejdsliv spiller en vigtig og helt central rolle i at bringe dansk og nordisk forskning om arbejdslivet ud i verden. Hvert af bidragene lyser på den viden, som tidsskriftet har formidlet indenfor hvert af kerne-temaerne og sætter ord på den betydning tidsskriftet har haft i forhold til forskning, politik og praksis. Tidsskriftet rummer selvfølgelig mange flere bidrag og temaer end dem, der er behandlet i dette jubilæumsnummer. Et felt som arbejdslivet, der er så centralt i menneskers liv og som er i stadig forandring kalder på forskning med nye vinkler og opmærksomheder.

Humlebien flyver stadig, og det er redaktionens ambition, at Tidsskrift for Arbejdsliv fortsætter med at have denne vigtige position, særligt i en tid hvor international publicering fylder mere og mere i forskningsverdenen. Med et nyt online format og med åben adgang for alle håber vi at nå bredt ud og fortsat have stor 'impact' ikke kun forstået som 'en score', men impact i hele arbejdslivets økosystem: i debatter, i undervisning og forskning, og ikke mindst i praksis.

Rigtig god læselyst!

Annette Kamp, Mette Lykke Nielsen og Stine Rasmussen